

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΟΜΕΑΣ "ΙΣΤΟΡΙΑ, ΔΟΓΜΑ, ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΕΣ
ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ"

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Θ.ΜΠΑΚΑΣ

Γνωστικό Αντικείμενο:
Ιστορία Πρεσβυγενών Πατριαρχείων

ΒΙΟ - ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

Σέρρες, 1969.

Έγγαμος με δύο παιδιά.

ΣΠΟΥΔΕΣ–ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

1991: Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ.

1994: Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης του Τμήματος Ποιμαντικής ΑΠΘ.

2002: Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας ΔΠΘ. Κατεύθυνση Ιστορίας.

2003: Διδακτορικό Δίπλωμα του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ

- Ιστορία και σύγχρονη κατάσταση του Οικουμενικού Πατριαρχείου και των άλλων Πρεσβυγενών Πατριαρχείων (Αλεξανδρείας, Αντιοχείας, Ιεροσολύμων).
- Εκκλησιαστική Ιστορία του ελλαδικού και ελληνόφωνου χώρου.
- Εκκλησιαστική Ιστορία της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης.
- Ιστορία της Εκκλησιαστικής Διοίκησης.
- Εκκλησιαστική Γεωγραφία και Χριστιανική Τοπογραφία.
- Τοπική Εκκλησιαστική Ιστορία.
- Ιστορία του Νέου Ελληνισμού (εκκλησιαστική, εκπαιδευτική και κοινωνική δραστηριότητα).

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

1991. Πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης Προγραμματιστών Η/Υ διάρκειας 350 ωρών.

2001. Τρεις φάσεις του Προγράμματος Εισαγωγικής Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών στο ΠΕΚ Πατρών.

2003. Επιμορφωτικό σεμινάριο «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση». Πιστοποίηση το 2005 στην Πολυτεχνική Σχολή του Δ.Π.Θ.

2005. Πρόγραμμα «Εξ αποστάσεως περιβάλλον επιμόρφωσης καθηγητών» με θεματικές ενότητες: α) Διδακτικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις στην εκπαίδευση, β) Η αξιοποίηση του Η/Υ στη διαδικασία της μάθησης, γ) Ψυχολογική υποστήριξη της μάθησης, δ) Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης. Έλαβα σχετική βεβαίωση από το Εργαστήριο Παιδαγωγικής του τμήματος Θεολογίας του ΑΠΘ.

2005. Τριμηνιαίο Πρόγραμμα Συμπληρωματικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα: «Ελληνισμός και Δύση»
2017. Πρόγραμμα Συμπληρωματικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα: «Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (Γσπ-Gis), Χαρτογραφία και Περιβάλλον: Ανάπτυξη εφαρμογών με τη χρήση λογισμικών Gis».

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

- 2004-2005, 2006-2009: Διδάσκων -αποσπασμένος από τη Μέση Εκπαίδευση-στο Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξινίων Χωρών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.
- 2007-2008: Επίκουρος Καθηγητής με σύμβαση στο Trakya Üniversitesi της Αδριανούπολης.
- 2007-2020: Διδάσκων στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Σπουδές Νοτιοανατολικής Ευρώπης» του Τμήματος Νομικής του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.
- 2009-σήμερα: Μέλος ΔΕΠ στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

- 1998-1999. Κωδ. 7761. Ερευνητικό Πρόγραμμα «Ο Ελληνισμός των Σκοπίων (19^{ος}-20^{ος} αι.)» του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ.
- 2007-2017. Κωδ. 6802 ΔΠΘ. Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Σπουδές Νοτιοανατολικής Ευρώπης» της Νομικής Σχολής του ΔΠΘ.
2014. Κωδ. 90901. Πρόγραμμα «Σύγχρονες μορφές ανάπτυξης τουρισμού: καινοτόμες δράσεις» του ΤΕΦΑΑ (Θεσσαλονίκης) ΑΠΘ.
2015. Κωδ. 84619. Πρακτική Άσκηση Φοιτητών στο Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ.
2016. Κωδ. 93222. Πρόγραμμα «Το Οικουμενικό Πατριαρχείο: Ιστορία-Δίκαιο-Λατρεία» του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ στο πλαίσιο της Δομής Διά Βίου Μάθησης ΑΠΘ.
2017. Κωδ. 94568. Πρόγραμμα «Οικουμενικό Πατριαρχείο και βαλκανικός χώρος: Ιστορία-Εκκλησιαστική Παράδοση» του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ στο πλαίσιο της Δομής Διά Βίου Μάθησης ΑΠΘ.
2018. Κωδ. 96665. Πρόγραμμα «Σύστημα Πολυεπίπεδης Τεκμηρίωσης Θρησκευτικών Τόπων και Ιστορικών Συμπλεγμάτων - Μετέωρα» στο πλαίσιο της πρόσκλησης «ΕΡΕΥΝΩ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ - ΚΑΙΝΟΤΟΜΩ» με Κωδικό Τ1ΕΔΚ-02859, στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία». Επισπεύδον το Τμήμα Αγρονόμων - Τοπογράφων Μηχανικών του ΕΜΠ.

ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

1992. Μηχανοργάνωση Υπηρεσιών (Δημοτολόγιο) του Δήμου Νιγρίτας.
- 1992-1993. Ωρομίσθιος το μάθημα των Θρησκευτικών στη Μέση Τεχνική Επαγγελματική Σχολή του Γ. Ν. Νοσοκομείου Σερρών.
- 2.1.1996-7.9.2001. Επιστημονικός συνεργάτης στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, στο τμήμα Ιστορικών Ερευνών.
- 9/2001-9/2009. Μόνιμος Θεολόγος καθηγητής (ΠΕ01) στη Μέση Εκπαίδευση (ΦΕΚ 219/31.8.2001, τ. Γ').

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Στο Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ (από το 2009-σήμερα)

A. Προπτυχιακά μαθήματα

α. Υποχρεωτικά

1. 302Υ. Ιστορία και σύγχρονη κατάσταση του Οικουμενικού Πατριαρχείου και των άλλων πρεσβυγενών Πατριαρχείων (Αλεξανδρείας, Αντιοχείας, Ιεροσολύμων).
2. 203Υ. Ιστορία και σύγχρονη κατάσταση της Εκκλησίας της Ελλάδος και της Κύπρου.
3. Υ204. Ιστορία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, των άλλων Πρεσβυγενών Πατριαρχείων και της Εκκλησίας της Ελλάδος.
4. Υ304. Ιστορία του Βυζαντινού Πολιτισμού και του Νέου Ελληνισμού σε συνδιασκαλία με τον καθηγητή Κων. Χρήστου).
5. Υ403. Ιστορία των Σλαβικών και των άλλων Ορθοδόξων Εκκλησιών.
6. Υ103. Πηγές της Εκκλησιαστικής Ιστορίας.

β. Επιλεγόμενα.

7. Χ247. Χριστιανισμός και Οικουμένη κατά τον 6^ο μ.Χ. αιώνα. Η εκκλησιαστική πολιτική του Ιουστινιανού.
8. Χ272. Χριστιανική Τοπογραφία: Η Χριστιανική Οικουμένη κατά τους 4^ο-6^ο μ.Χ. αιώνες.
9. Χ287. Οικουμενικό Πατριαρχείο: ιστορία, διοίκηση, θεσμική λειτουργία μετά την Άλωση.
10. Θ240. Η Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως κατά τον 6^ο μ.Χ. αιώνα.
11. Θ271. Ειδικά θέματα της Ιστορίας της Εκκλησίας των Ιεροσολύμων.
12. Θ286. Αντιόχεια και Ιεροσόλυμα κατά τον 4^ο και 5^ο αιώνα.
13. Θ301. Η γεωγραφία της Εκκλησίας από τον 4^ο έως τον 6^ο μ.Χ. αιώνα.
14. Συνδιδασκαλία με τον Καθηγητή μητροπολίτη Προύσης Ελπιδοφόρο Λαμπρινιάδη και τον Αναπλ. Καθηγητή π. Χρήστο Φιλιώτη Βλαχάβα).

B. Μεταπτυχιακά μαθήματα

1. ΙΕ9. Ιστορικοί σταθμοί των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών (Οικουμενικό Πατριαρχείο, Πρεσβυγενή Πατριαρχεία Ανατολής, νεώτερα Πατριαρχεία, αυτοκέφαλες Εκκλησίες, αυτόνομες Αρχιεπισκοπές και Μητροπόλεις) Α'.
2. ΙΕ10. Ιστορικοί σταθμοί των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών (Οικουμενικό Πατριαρχείο, Πρεσβυγενή Πατριαρχεία Ανατολής, νεώτερα Πατριαρχεία, αυτοκέφαλες Εκκλησίες, αυτόνομες Αρχιεπισκοπές και Μητροπόλεις) Β'.
3. ΙΕ11. Ιστορικοί σταθμοί των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών (Οικουμενικό Πατριαρχείο, Πρεσβυγενή Πατριαρχεία Ανατολής, νεώτερα Πατριαρχεία, αυτοκέφαλες Εκκλησίες, αυτόνομες Αρχιεπισκοπές και Μητροπόλεις) Γ'.
4. ΙΕ12. Ιστορικοί σταθμοί των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών (Οικουμενικό Πατριαρχείο, Πρεσβυγενή Πατριαρχεία Ανατολής, νεώτερα Πατριαρχεία, αυτοκέφαλες Εκκλησίες, αυτόνομες Αρχιεπισκοπές και Μητροπόλεις) Δ'.
5. ΙΕ27. Χριστιανική Τοπογραφία-Τοπική Εκκλησιαστική Ιστορία.
6. ΙΕ23. Ιστορία των σχέσεων του Βυζαντίου με τον ισλαμικό κόσμο, συνδιδασκαλία με τον καθηγητή Β. Κουκουσά.
7. ΙΕ28. Θέματα της ιστορίας των εκκλησιαστικών διοικήσεων.
8. ΙΕ36. Η Γεωπολιτική του Χριστιανισμού στην Ανατολική Μεσόγειο.
9. ΙΕ38. Οικουμενικό Πατριαρχείο και Σλαβικές Εκκλησίες.

Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Ελλάδα: Εκκλησιαστική Ιστορία και Πολιτισμός»:

ΧΕ1. Οικουμενικό Πατριαρχείο και Ελλαδικός χώρος.

Μαθήματα σε Πανεπιστήμιο του Εσωτερικού εκτός ΑΠΘ.

Α. Προπτυχιακά μαθήματα στο Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Δημοκρετίου Πανεπιστημίου Θράκης.

1. Ο Ελληνισμός στον Παρευξείνιο χώρο κατά τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο.
2. Εισαγωγή στην Ιστορία των Παρευξεινίων λαών.
3. Ιστορία της Ρωσίας Ι.
4. Ιστορία της Ρωσίας ΙΙ.
5. Ιστορία της Ρουμανίας Ι.
6. Ιστορία της Ρουμανίας ΙΙ.
7. Ιστορία της Βουλγαρίας Ι.
8. Ιστορία της Βουλγαρίας ΙΙ.
9. Πολιτισμική εξέλιξη του βουλγαρικού λαού Ι.
10. Η Βουλγαρία σήμερα.
11. Νεότερη και σύγχρονη ελληνική διασπορά στο βόρειο και βορειοδυτικό Παρευξείνιο χώρο.
12. Η ελληνορθόδοξη παράδοση στη λογοτεχνία των Παρευξεινίων λαών.

Β. Προπτυχιακά μαθήματα στο Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκρετίου Πανεπιστημίου Θράκης.

1. Ιστορία της Βουλγαρίας (επιλεγόμενο, απόφαση Πρυτανικού Συμβουλίου Α3127/17.12.2008).

Γ. Διαλέξεις στο Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξεινίων Χωρών ΔΠΘ

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012 η Γενική Συνέλευση του Τμήματος Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξεινίων Χωρών ΔΠΘ ενέκρινε (84/20.10.2011 και 89/24.5.2012) την ανάθεση έξι (6) τρίωρων διαλέξεων για τους μήνες Νοέμβριο 2011 και Μάιο 2012 στο πλαίσιο των μαθημάτων:

1. *Θρησκευολογική επισκόπηση του Παρευξεινίου χώρου.*
2. *Ο κόσμος του Ισλάμ.*

Δ. Μεταπτυχιακά μαθήματα στο Τμήμα Νομικής του Δημοκρετίου Πανεπιστημίου Θράκης (Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα: Σπουδές Νοτιοανατολικής Ευρώπης, κατεύθυνση Ιστορίας)

Ακαδημαϊκά μαθήματα σε μεταπτυχιακό επίπεδο (Η διδασκαλία αφορά μέρος των παρακάτω ενοτήτων):

1. Η ΝΑ Ευρώπη στην Οθωμανική Εποχή (Η πνευματική αναγέννηση των λαών της ΝΑ Ευρώπης μέσα 18ου-αρχές 20ου αιώνα).
2. Η ΝΑ Ευρώπη κατά τον 19ο και 20ο αιώνα (Η διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τέλη 18^{ου}-αρχές 20^{ου} αιώνα).
3. Η γένεση του εθνικισμού και των εθνικών κρατών στην ΝΑ Ευρώπη. Ο αλυτρωτισμός και οι «πανιδεολογίες». Οι εθνικοί ανταγωνισμοί.

4. Τα άλυτα προβλήματα της ΝΑ Ευρώπης: το πρόβλημα της Δοβρουτσάς, της Ανατολικής Μολδαβίας, της Τρανσυλβανίας.
5. «Γράμματα και Τέχνες» (Γράμματα και Πολιτισμός στους Σλαβικούς Λαούς της Ν.Α. Ευρώπης μετά τον Εκχριστιανισμό τους).
6. Η Ν.Α. Ευρώπη κατά το 19^ο και 20^ο αιώνα» (Εθνικές, Θρησκευτικές και Πολιτισμικές Μειονότητες στην Ν.Α. Ευρώπη: μειονότητες στα Βαλκάνια).
7. «Η Ν.Α. Ευρώπη από την Αρχαιότητα έως τον 15ο Αιώνα» (Ο ρόλος του Βυζαντίου στη διαδικασία του εκχριστιανισμού, της κοινωνικής και πολιτισμικής ένταξης, καθώς και στην πολιτική οργάνωση των Σλάβων και Βουλγάρων).
8. «Οι λεηλασίες πολιτιστικών αγαθών, κατά την διάρκεια του 20ού αιώνας, στο πλαίσιο των εθνικών ανταγωνισμών».

Διδασκαλία σε Επιμορφωτικά Προγράμματα Διά Βίου Μάθησης ΑΠΘ:

2/2014. Σύγχρονες μορφές ανάπτυξης τουρισμού: καινοτόμες δράσεις (ΤΕΦΑΑ). Τίτλος μαθήματος: *Το Προσκύνημα στην Ιστορία. Το ταξίδι της προσευχής.*

5/2016. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο: Ιστορία-Δίκαιο-Λατρεία.

Τίτλος μαθήματος: *Η αποστολικότητα της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως και η θέση της στην Πενταρχία.*

5/2017. Οικουμενικό και βαλκανικός χώρος: Ιστορία-Εκκλησιαστική Παράδοση. Τίτλος μαθήματος: *Οικουμενικό Πατριαρχείο και βαλκανικός χώρος. Ιστορική επισκόπηση.*

Διδασκαλία σε φορείς εκτός Πανεπιστημίου:

1. Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών

2015- 2016. Ενότητα: «Ελλάδα και Βαλκάνια: Ιστορία και Πολιτισμός»

Ομιλητής (16.2.2016) με θέμα: «Νευροκόπι, Μελένικο, Στρώμνιτσα: Ο ελληνοισμός στη βορειοανατολική Μακεδονία».

2016- 2017. Ενότητα: «Ιστορία της Μακεδονίας»

Ομιλητής (28.2.2017) με θέμα: «Εκκλησία και φυλετισμός στη Μακεδονία το β' μισό του 19^{ου} αιώνα».

2. Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Δήμου Θεσσαλονίκης

Κύκλος Θεολογικών Μαθημάτων: *Θεολογικά και Θρησκευτικά ρεύματα στη Θεσσαλονίκη από τον α' ως τον κ μ.Χ. αιώνα*

- 13.4.2016. *Θεολογία και Κοινωνία: Ζηλωτές*

ΣΥΝΕΔΡΙΑ - ΗΜΕΡΙΔΕΣ

1. Σέρρες, 5/1992. Εισηγητής στο Συνέδριο «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ», με θέμα: «Βιβλιογραφικά και άλλα περί της μονής Προδρόμου κατά την τουρκοκρατία», σε συνεργασία με τον καθηγητή Αθ. Καραθανάση.

2. Νιγρίτα, 11/1993. Εισηγητής και γραμματέας στο Συμπόσιο «Η ΝΙΓΡΙΤΑ - Η ΒΙΣΑΛΤΙΑ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ», με θέμα: «Συμβολή στην Εκκλησιαστική Ιστορία της Βισαλτίας-Επισκοπή Εζεβών», σε συνεργασία με τον καθηγητή Αθ. Αγγελόπουλο.

3. Θεσσαλονίκη, 11/1995. Εισηγητής στο Συνέδριο «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Ο ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΙΩΣΗΦ», με θέμα: «Η επαρχία Δράμας κατά την περίοδο της αρχιερατείας Ιωσήφ».

4. Θεσσαλονίκη, 9/1996. Εισηγητής στο Συνέδριο «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ΠΕΛΑΓΟΝΙΑ - ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΛΛΑΔΑ» με θέμα: «Ειδήσεις για τα μοναστήρια της Πελαγονίας κατά το 18^ο και 19^ο αιώνα».
5. Νιγρίτα, 10/1996. Εισηγητής και γραμματέας στο Β' Επιστημονικό Συμπόσιο «Η ΝΙΓΡΙΤΑ - Η ΒΙΣΑΛΤΙΑ ΔΙΑΜΕΣΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ», με θέμα: «Ο αντίκτυπος της Βαλκανικής αναταραχής 1855-1880 στη Νιγρίτα και τα χωριά της».
6. Ν. Μαρμαράς, 9/1998. Εισηγητής στο 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Χαλκιδικής «ΘΡΑΚΗ, ΜΙΚΡΑΣΙΑ, ΠΟΝΤΟΣ και ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ» σε συνεργασία με τον πρωτοπρ. Στυλιανό Χατζηγηρηγορίου και με θέμα: «Ζήλη-Καρβιά-Ν. Σύλλατα: Από την Καππαδοκία στη Χαλκιδική».
7. Νιγρίτα, 9/1998. Εισηγητής και γραμματέας στο διαβαλκανικό Συνέδριο «Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ, ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ», με θέμα: «Σερραίοι μητροπολίτες και κληρικοί στη Νοτιοανατολική Ευρώπη κατά τον 19^ο αιώνα».
8. Θεσσαλονίκη 11/1998. Εισηγητής στο Ε' Πανελλήνιο συνέδριο για τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας, με θέμα: «Μικρασιάτες πρόσφυγες στη Νιγρίτα και την περιοχή της».
9. Κομοτηνή, 11/1998. Εισηγητής στο Α' Διαβαλκανικό Συνέδριο «ΟΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΜΕΤΟΥΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΥΣ ΛΑΟΥΣ (18^{ος} - 20^{ος} αι.)», με θέμα: «Ο εκ Τερλιζίου του Νευροκοπίου Ιωάννης Συμεωνίδης, μοναχός και λόγιος στη Βουλγαρία των αρχών του 19^{ου} αιώνα».
10. Θάσος, 9/1999. Εισηγητής στο Πανελλήνιο συνέδριο της Θασιακής Ένωσης με θέμα: «Εκπαιδευτικά Θάσου», σε συνεργασία με τον καθηγητή κ. Αθ. Καραθανάση.
11. Θεσσαλονίκη, 12/1999. Εισηγητής στο Συνέδριο που διοργανώθηκε από το Καρίπειο Μέλαθρο-Ίδρυμα Εθνικού και Θρησκευτικού Προβληματισμού στο πλαίσιο των «Δημητρίων» με γενικό τίτλο: ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ΑΧΡΙΔΑ- ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ. Η ανακοίνωση είχε ως θέμα: «Εκπαιδευτικά της επαρχίας Αχριδών κατά τον 19^ο αι. και ως το 1913».
12. Θεσσαλονίκη, 9/2000. Εισηγητής στο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο: Καππαδοκία· Ιστορία, Θεολογία, Παιδεία, Πολιτισμός που διοργάνωσε το ΑΠΘ. Το θέμα της εισήγησης ήταν: «Ειδήσεις για την εκπαίδευση στις επαρχίες Ικονίου και Καισαρείας κατά τα τέλη του 19^{ου} αι.».
13. Κομοτηνή, 10/2000. Εισηγητής στο Β' Διαβαλκανικό Συνέδριο «ΟΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΟΥΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΥΣ ΛΑΟΥΣ (18^{ος}- 20^{ος} αι.)», με θέμα: «Ελληνες στο Κοσσυφοπέδιο κατά τον 19ο αιώνα. Η ελληνική κοινότητα Πρισρένης».
14. Θεσσαλονίκη, 12/2000. Εισηγητής στο Συνέδριο που διοργανώθηκε από το Καρίπειο Μέλαθρο-Ίδρυμα Εθνικού και Θρησκευτικού Προβληματισμού στο πλαίσιο των «Δημητρίων» με γενικό τίτλο: ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ- ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ. Η ανακοίνωση είχε ως θέμα: «Γρηγόριος Παλαμάς, Σχολάρχης της Μεγάλης του Γένους Σχολής. Προσωπογραφικά ενός Θεσσαλονικέως κληρικού».
15. Σιάτιστα, 4/2001. Εισηγητής στο Διεθνές Επιστημονικό Συμπόσιο: Η Δυτική Μακεδονία κατά τους χρόνους της τουρκικής κυριαρχίας, με έμφαση στους Δυτικομακεδόνες αποδήμους στις βαλκανικές χώρες (15^{ος} αι. ως το 1912). Η ανακοί-

νωση είχε ως θέμα: «Ο μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης Αλέξανδρος Λάσκαρις (1864-1869) και οι κατ' αυτού κατηγορίες».

16. Γουμένισσα, 9/2001. Εισηγητής στο Επιστημονικό Συνέδριο «Ο Μακεδονικός Αγώνας στην επαρχία Παιονίας» με θέμα: «Όψεις της εκπαιδευτικής δραστηριότητας στη Γουμένισσα κατά την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα 1870-1912».
17. Κομοτηνή, 2/2004. Εισηγητής στην Παιδαγωγική Ημερίδα των εκπαιδευτικών κλάδου ΠΕ 01 με θέμα: «Από την ιστορία ενός Μαθήματος. Η Θρησκευτική Αγωγή στα ελληνικά σχολεία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα».
18. Σέρρες, 4/2006. Εισηγητής στο Β' Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο: Οι Σέρρες και η περιοχή τους από την Οθωμανική κατάκτηση μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Η ανακοίνωση είχε ως θέμα: «Εκπαιδευτικά ζητήματα των Σερρών κατά το β' μισό του 19^{ου} αι. Ο Μακεδονικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος και τα προβλήματα λειτουργίας του».
19. Θεσσαλονίκη 10/2008. Συμμετοχή στο Συνέδριο με γενικό τίτλο: ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ-ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ-ΠΟΤΓΚΟΡΙΤΣΑ. Η ανακοίνωση είχε τίτλο: «Το εκκλησιαστικό ελληνοσερβικό "Ζήτημα της Πρεσρένης" τον 19ο αιώνα. Η πολιτική του διάσταση, το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η διαμεσολάβηση της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης».
20. Θεσσαλονίκη, 11/2010. Συμμετοχή στο 11ο Πανελλήνιο Συνέδριο για τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας: «1922 - ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΝΗΣ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ». Μνήμες και προβληματισμοί για τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας» που διοργάνωσαν το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας (Τομέας ιστορίας, δόγματος, διορθόδοξων και διαχριστιανικών σχέσεων) του ΑΠΘ και η Ομοσπονδία Προσφυγικών Σωματείων Ελλάδος (ΟΠΣΕ) με την υποστήριξη του Κέντρου Πολιτισμού της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης. Η ανακοίνωση είχε ως θέμα: «Η τύχη του Ελληνισμού της Καππαδοκίας με βάση τη Συνθήκη της Λωζάννης. Ο κίνδυνος από τη δημιουργία της λεγόμενης Αυτοκέφαλης Τουρκορθόδοξης Εκκλησίας».
21. Μεγάλη Παναγία Χαλκιδικής, 6/2011. Εισηγητής στην Ημερίδα που διοργάνωσε το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ και ο Δήμος Αριστοτέλη Χαλκιδικής με θέμα: Η ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΝΑΓΙΑ. Η ανακοίνωση είχε ως τίτλο: «Το Ρωσικό θρησκευτικό ενδιαφέρον στην Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά το β' μισό του 19ου αι. και η μονή Μεγάλης Παναγίας Χαλκιδικής».
22. Θεσσαλονίκη, 2/2012. Εισηγητής στο Συνέδριο της Φιλοπτώχου Αδελφότητας Θεσσαλονίκης: Ιωακείμ ο Γ' ο Μεγαλοπρεπής. Ο από Θεσσαλονίκης Οικουμενικός Πατριάρχης και η εποχή του. Η εισήγηση είχε ως θέμα: «Η Εκκλησία της Αλεξάνδρειας και η υποψηφιότητα του πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ιωακείμ Γ' για τον πατριαρχικό της θρόνο. Εκκλησιαστική και πολιτική διάσταση».
23. Θεσσαλονίκη, 4/2012. Ανακοίνωση σε Ημερίδα που διοργάνωσε η Θρακική Εστία Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με τη Μητρόπολη Θεσσαλονίκης. Ο τίτλος της ανακοίνωσης ήταν: «Η γενοκτονία του Ελληνισμού της Ανατολικής Θράκης και η στάση του Οικουμενικού Πατριαρχείου».
24. Θεσσαλονίκη 10/2012. Συμμετοχή στο ΙΒ' Πανελλήνιο Συνέδριο για τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας με γενικό τίτλο: «90 ΧΡΟΝΙΑ ΞΕΡΙΖΩΜΟΥ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ» το οποίο συνδιοργάνωσαν το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. και η Ιωνική Εστία Ένωση Σμυρναίων και

- Μικρασιατών. Το θέμα της εισήγησης ήταν: «Η μέριμνα της Εκκλησίας της Θεσσαλονίκης για τους πρόσφυγες».
25. Θεσσαλονίκη, 11/2012. Συμμετοχή στην Επιστημονική Ημερίδα που διοργάνωσε η Ιερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης με γενικό θέμα: «Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ. Η εισήγηση είχε ως τίτλο: «Τα μετά την απελευθέρωση».
  26. Δράμα, 11/2012. Εισηγητής στο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο το οποίο διοργάνωσε το «Κέντρο Πολιτιστικής Ανάπτυξης Ανατολικής Μακεδονίας» και ο Δήμος Δράμας με θέμα: ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΑΓΩΝΑ ΣΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΜΑΣ. Η εισήγηση είχε ως τίτλο: «Εκκλησία και ελληνικό κράτος στη Μακεδονία, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Η περίπτωση της Μητρόπολης Φιλίππων, Δράμας και Ζιχνών».
  27. Σέρρες, 3/2013. Ανακοίνωση στην Ημερίδα της Ιεράς Μητροπόλεως Σερρών και Νιγρίτης με γενικό τίτλο: Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΜΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ. Η ανακοίνωση είχε ως θέμα: «Η Επαρχία Σερρών κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα».
  28. Λητή, 11/2013. Ανακοίνωση στο Θεολογικό Συνέδριο που διοργάνωσε η Μητρόπολη Λαγκαδά, Λητής και Ρεντίνης σε συνεργασία με τη Διεθνή Ακαδημία Θεολογικών και Φιλοσοφικών Σπουδών «Οι Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος». Το θέμα της εισήγησης ήταν: «Από την Επισκοπή Λητής και Ρεντίνης στη Μητρόπολη Λαγκαδά. Η διαμόρφωση των ορίων μιας εκκλησιαστικής επαρχίας».
  29. Κωνσταντινούπολη, 6/2014. Ανακοίνωση στην Επιστημονική Εσπερίδα με θέμα «Ο Πατριάρχης Σαμουήλ Χαντζερής και η ελληνική παιδεία στην Πόλη (18^{ος}-20^{ος} αι.)» που διοργανώθηκε από την Κοινότητα Νεοχωρίου Βοσπόρου στο Σισμάνογλειο Μέγαρο της Κωνσταντινούπολης. Η ανακοίνωση είχε ως θέμα: «Το Οικουμενικόν Πατριαρχείον την εποχή του Πατριάρχου Σαμουήλ Χαντζερή».
  30. Θεσσαλονίκη, 2/2015. Ανακοίνωση στην Ημερίδα με τίτλο «Σχέσεις Ρωσίας και Ελληνισμού κατά την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας», που συνδιοργανώθηκε από τον Ιστορικό κλάδο του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ, το Εργαστήριο Geolab του Ιόνιου Πανεπιστημίου και το Πανεπιστήμιου του Αγίου Τύχωνα Μόσχας. Η ανακοίνωση είχε ως θέμα: «Πατριαρχείο Ιεροσολύμων και Ρωσία από τον 15^ο έως και τον 19^ο αιώνα».
  31. Όσσα, 2/2015. Ανακοίνωση στην Ε' Θεολογική - Αγιολογική Ημερίδα της Ιεράς Μητροπόλεως Λαγκαδά Λητής και Ρεντίνης με γενικό τίτλο: ΟΙ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΡΟΔΡΟΜΙΤΗΣ. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ. Η ανακοίνωση είχε ως θέμα: «Προσεγγίσεις στην τοπική αγιολογία του όρους Βερτίσκου».
  32. Βόλος, 4/2016. Ανακοίνωση στο τρίτο Συνέδριο της σειράς Θεολογικές Προσωπογραφίες με τίτλο «Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος: Θεολογία και εκκλησιαστική ζωή στον Μεσοπόλεμο» που διοργάνωσε το Ερευνητικό Κέντρο-Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου. Η ανακοίνωση είχε ως τίτλο: «Τα ζητήματα των Πρεσβυγενών Πατριαρχείων (τέλη 19^{ου} -αρχές 20^{ού} αι.) στο έργο του Χρυσόστομου Παπαδόπουλου και η οπτική του».
  33. Κομοτηνή, 5/2016. Ανακοίνωση στην Επιστημονική Διημερίδα «Χρυσάνθος Φιλιππίδης ο από Τραπεζούντος» που διοργάνωσε η Μητρόπολη Μαρωνείας και

Κομοτηνής. Το θέμα της ανακοίνωσης ήταν: «Οι πολιτικο-εκκλησιαστικές εξελίξεις στη Γεωργία την περίοδο 1918-1921 και η αποστολή του Τραπεζούντος Χρυσανθου».

34. Νιγρίτα, 2/2017. Ανακοίνωση στην Ημερίδα «Από την ιστορία της πόλης μας» που διοργάνωσε το Εργαστήριο Ιστορίας, Πολιτικής, Διπλωματίας και Γεωγραφίας της Εκκλησίας σε συνεργασία με τα ΓΑΚ-Αρχεία Ν. Σερρών. Το θέμα της εισήγησης ήταν: «Διήγησις θαυμαστή και ωφέλιμος της Νιγριτινής Αναστασίας (1843). Η επιστροφή της από την άλλη ζωή».
35. Κομοτηνή, 12/2017. Ανακοίνωση στην Ημερίδα προς τιμήν του Ιωάννου Κουκουζέλη την οποία διοργάνωσε ο Σύλλογος Φίλων Βυζαντινής Μουσικής Ιεράς Μητροπόλεως Μαρωνείας και Κομοτηνής. Η ανακοίνωση είχε ως θέμα: «Άγιος Ιωάννης Κουκουζέλης: Το συναξάρι ενός Βυζαντινού Μελωδού».
36. Όσσα Λαγκαδά, 3/2018. Ανακοίνωση στην Η' Θεολογική-Αγιολογική Ημερίδα με γενικό τίτλο «Νεομαρτύρων Κλέος» που διοργάνωσε η Διεθνής Ακαδημία Θεολογικών και Φιλοσοφικών Σπουδών «Οι Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος» της Μητρόπολης Λαγκαδά, Λιτής και Ρεντίνης. Το θέμα της εισήγησης ήταν: «Από τον Βερτίσκο στην Ροδόπη. Μία υπόθεση μετακίνησης πληθυσμού κατά την ύστερη Οθωμανική περίοδο».
37. Κομοτηνή, 10/2018. Ανακοίνωση στο Διεθνές Συνέδριο «Greece and Bulgaria: Parallels and intersections in history and culture» που διοργάνωσε το Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας ΔΠΘ σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Βαλκανικών Σπουδών και το Κέντρο Θρακολογίας της Βουλγαρικής Ακαδημίας Επιστημών. Το θέμα της ανακοίνωσης (στα αγγλικά) ήταν: «[...] προσφέρω αυτά μετά ευλαβείας εις τους γραικούς χάριν ευγνωμοσύνης, επειδή εξ αυτών εδιδάχθην την ελληνικήν γλώσσαν, και ωφελήθην τα μέγιστα [...] The importance of Greek education in the work of Ioannis Symeonidis (Balabanov)».
38. Αμφιλοχία, 11/2018. Ανακοίνωση στο Διεθνές Συνέδριο «Ο Άγιος Αθανάσιος και η πόλη της Αμφιλοχίας» που διοργάνωσε η Μητρόπολη Αιτωλίας και Ακαρνανίας και ο Δήμος Αμφιλοχίας, Το θέμα της ανακοίνωσης ήταν: «Η Εκκλησία της Αλεξάνδρειας κατά την αρχιερατεία του Μ. Αθανασίου. Όψεις μιας τοπικής Εκκλησίας κατά τον 4^ο αιώνα».

ΑΡΘΡΑ-ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

1. «Ένα γεγονός πριν το Μακεδονικό Αγώνα», *Πανσερραϊκό Ημερολόγιο* 20 (1994) 72-73.
2. «Συμβολή στην Εκκλησιαστική Ιστορία της Βισαλτίας. Επισκοπή Εζεβών», Πρακτικά Β' Επιστημονικού Συμποσίου: *Η Νιγρίτα - η Βισαλτία διά μέσου της Ιστορίας*, Νιγρίτα 1995, σ. 97-112.
3. «Βιβλιογραφικά και άλλα περί της Μονής Τιμίου Προδρόμου Σερρών κατά την Τουρκοκρατία», *Χριστιανική Μακεδονία. Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών*, Θεσσαλονίκη 1995, σ. 101-114.
4. «Ο μητροπολίτης Μελενίκου Προκόπιος ο Σερραίος. Μία περίπτωση αρχιερέα στη δίνη του εθνοφυλετισμού και της διαμάχης Αθηνών-Φαναρίου», *Μακεδονικά* 31 (1997-1998) 259-280.
5. «Η Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών» και «Η Ιερά Μονή Εικοσιφοινίσσης Παγγαίου» στον τόμο *Ιερά Προσκυνήματα Προπύργια της Ορθοδοξίας*, Αθήνα 1999, σ. 212-221.

6. «Ο εκ Τερλιζίου του Νευροκοπίου Ιωάννης Συμεωνίδης, μοναχός και λόγιος στη Βουλγαρία των αρχών του 19ου αιώνα», Πρακτικά Α' Διαβαλκανικού Συνεδρίου: *Οι Πνευματικές σχέσεις του Ελληνισμού με τους Βαλκανικούς λαούς*, Κομοτηνή 1999, σ. 81-89.
7. «Η ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία της Γεωργικής Σχολής Εικοσιφοινίσσης Παγγαίου (1909-1912), *Μακεδονικά* 32 (1999-2000) 365-391.
8. «Σερβικές κινήσεις στην Ανατολική Μακεδονία και η αντιμετώπισή τους», *Βαλκανικά Σύμμεικτα* (Θεσσαλονίκη 1999-2000) 224-233.
9. «Ο αντίκτυπος της Βαλκανικής αναταραχής 1855 - 1880 στη Νιγρίτα και τα χωριά της», Πρακτικά Β' Επιστημονικού Συμποσίου: *Η Νιγρίτα - η Βισαλτία διά μέσου της Ιστορίας*, Θεσσαλονίκη 2000, σ. 425-442.
10. «Μικρασιάτες πρόσφυγες στη Νιγρίτα και την περιοχή της», Πρακτικά Ε' Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας: *Ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας από την Κλασική Αρχαιότητα ως τον εικοστό αιώνα*, Θεσσαλονίκη 2000, σ.125-135.
11. «Η Εκπαιδευτική και κοινωνική δραστηριότητα στη Νιγρίτα και τη Σύρπα (19^{ος} αι.-1912)», *Σερραϊκά Ανάλεκτα* 3 (Σέρρες 2001) 241-266.
12. «Λιάλοβο Νευροκοπίου. Μία περίπτωση ελληνόφωνου μουσουλμανικού χωριού και η προσπάθεια ίδρυσης ελληνικού σχολείου σε αυτό», *Σερραϊκά Χρονικά* 14 (Αθήνα 2002) 103-108.
13. «Ο ιεροδιάκονος Ιγνάτιος ο Κεμίζος ή Επιδαύριος, Ένας κληρικός λόγιος στις Σέρρες και τη Νιγρίτα του 18ου αι.», *Σίρις* 6 (Σέρρες 2002) 179-186.
14. «Η επαρχία Δράμας κατά την περίοδο της αρχιερατείας Ιωσήφ (1878;-1810)», *Χριστιανική Μακεδονία. Ο εθνομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ιωσήφ*, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 121- 144.
15. «Ειδήσεις για την εκπαίδευση στις επαρχίες Ικονίου και Καισαρείας κατά τα τέλη του 19ου αι.», *Καππαδοκία (Ιστορία-Θεολογία-Παιδεία-Πολιτισμός)*, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 283-301.
16. «Έλληνες στο Κοσσυφοπέδιο κατά τον 19ο αιώνα. Η ελληνική κοινότητα Πρισρένης», Πρακτικά Β' Διαβαλκανικού Συνεδρίου: *Οι Πνευματικές σχέσεις του Ελληνισμού με τους Βαλκανικούς λαούς*, Κομοτηνή 2002, σ. 141-151.
17. «Όψεις της εκπαιδευτικής δραστηριότητας της Γουμένισσας κατά την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα 1870-1912», *Ο Μακεδονικός Αγώνας στην επαρχία Παιονίας*, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 197-207.
18. «Ο μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης Αλέξανδρος Λάσκαρις (1864-1869) και οι εναντίον του κατηγορίες», *Η Δυτική Μακεδονία κατά τους χρόνους της τουρκικής κυριαρχίας με έμφαση στους Δυτικομακεδόνες απόδημους στις Βαλκανικές χώρες (15ος αιώνας έως το 1912)*, Σιάτιστα 2003, σ. 61-71.
19. «Ειδήσεις για τα μοναστήρια της Πελαγονίας (18ος -19ος αιώνας)», *Χριστιανική Μακεδονία - Πελαγονία - Μια άλλη Ελλάδα. Θεσσαλονίκη - Αχρίδα*, Θεσσαλονίκη 2004, σ.119-144.
20. «Εκπαιδευτικά επαρχίας Αχρίδος στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα», *Χριστιανική Μακεδονία-Πελαγονία-Μια άλλη Ελλάδα. Θεσσαλονίκη- Αχρίδα*, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 565-579.
21. «Ευεργέτες των φιλεκπαιδευτικών και φιλανθρωπικών καταστημάτων των Σερρών την περίοδο 1870-1912 μέσα από τον τύπο της εποχής» στον επετειακό τόμο για τα *100χρονα (1905-2005) του Ορφέα Σερρών*, Σέρρες 2005, σ. 89-106.

22. «Σερραίοι μητροπολίτες και κληρικοί στη Νοτιοανατολική Ευρώπη κατά τον 19ο αιώνα», *Ο κόσμος της ορθοδοξίας στο παρελθόν και το παρόν: Θεσμοί, γεγονότα, πρόσωπα, πολιτισμός και γράμματα στα πρεσβυγενή πατριαρχεία, στα νεώτερα πατριαρχεία και στις αυτοκέφαλες εκκλησίες*, Θεσσαλονίκη 2006, σ. 345-370.
23. «Χρονικά της Μητροπόλεως Σερρών κατά την τελευταία περίοδο της τουρκοκρατίας (1878-1912). Συμβολή στην εκκλησιαστική ζωή των επαρχιών του Οικουμενικού Πατριαρχείου», *Σερραίων Διάσωσμα. Πνευματικοί και Καλλιτεχνικοί Θησαυροί της Εκκλησίας των Σερρών*, Σέρρες 2008, σ. 155-188.
24. «Η Θρησκευτική Αγωγή στα ελληνικά σχολεία των επαρχιών του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα», στον τόμο: *Αλεξανδρινός Αμνητός. Αφιέρωμα στη μνήμη του Ι. Μ. Χατζηφώτη* (Επιστημονική επιμέλεια Εμμ. Βαρβούνης-Π. Τζουμέρκας), τ. Α', Αλεξάνδρεια 2008, σ. 353-369.
25. «Η ελληνική εκπαιδευτική δραστηριότητα στις περιοχές της Δράμας και της Καβάλας κατά την ύστερη οθωμανοκρατία», *Ανατολική Μακεδονία*, Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας - Θράκης, (επιμ. Γ. Παπάζογλου), Κομοτηνή 2008, σ. 202-224.
26. «Ενα σπάνιο εύρημα στο ναό του Αγίου Γεωργίου Νιγρίτας. Συμβολή στην εκκλησιαστική ιστορία της περιοχής», *Σερραϊκά Σύμμεικτα 1* (2010) 131-136.
27. «Χριστιανική Θράκη: Η ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη Θράκη από τους αποστολικούς χρόνους έως σήμερα», *Θράκη: Ιστορία-Πολιτισμός-Τέχνη*, μέρος Α' (Γεωγραφία, Ιστορία, Θρησκεία), Ελληνική Εθνική Γραμμή-Οικουμενικός Ελληνισμός, Αθήνα 2010, σ. 139-174.
28. «Μακεδονικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Σερρών. Συμβολή στη μελέτη των εκπαιδευτικών και εκκλησιαστικών ζητημάτων των ελληνικών κοινοτήτων κατά το β' μισό του 19ου αιώνα», *Εύπλοια: εόρτιος τόμος για τη δεκαετηρίδα του Τμήματος Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών του ΔΠΘ*, Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2010, σ. 155-182.
29. «Η κατάσταση των εκκλησιαστικών πραγμάτων κατά τη διάρκεια της πρώτης πατριαρχίας Γερμανού Δ' (1842-1845) μέσα από ανέκδοτες επιστολές», *Εις Μαρτύριον τοις Έθνεσι* (Θεολογική Σχολή ΑΠΘ-Τόμος χαριστήριος εικοσαετηρικός εις τον Οικ. Πατριάρχη Βαρθολομαίο), ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2011, σ. 527-544.
30. «Η δικαιοδοσία της μητρόπολης Ξάνθης στην περιοχή του Στρυμόνα», *Διακονία 64* (Ξάνθη, 2011) 74-76.
31. «Μεταβολές στην Εκκλησιαστική Γεωγραφία του Οικουμενικού Πατριαρχείου στα τέλη του 19ου αιώνα. Η περίπτωση της Βορειοανατολικής Μακεδονίας», *Εργαστήριο Ανάλυσης και Οπτικοποίησης Χωρο-Χρονικών δεδομένων τμήματος Γεωγραφίας Πανεπιστημίου Αιγαίου* (κείμενα εργασίας) 7 (2011) 1-35.
32. «Ο εθνοφυλετισμός και η καταδίκη του», *Ερώ 8* (2011) 61-65.
33. «Οι αντιοχειανές εκκλησιαστικές επαρχίες της Μικράς Ασίας και ο Ελληνισμός τους (τέλη 19^{ου}-αρχές 20^{ου} αιώνα)», *Μικρασιατική Σπίθα 17* (Σέρρες, 2012) 69-86.
34. «Η Εκκλησία της Αλεξάνδρειας και η υποψηφιότητα του πρώην Κωνσταντινούπολεως Ιωακείμ Γ' για τον πατριαρχικό της θρόνο. Εκκλησιαστική και πολιτική διάσταση», *Πρακτικά Συνεδρίου: Ιωακείμ ο Γ' ο Μεγαλοπρεπής. Ο από Θεσσαλονίκης Οικουμενικός Πατριάρχης και η εποχή του*, Θεσσαλονίκη 2012, σ. 301-326.
35. «Σχόλια σε ονόματα κληρικών των Σερρών από κατάλογο συνδρομητών βιβλίων του 1828 και άγνωστη φωτογραφία του Σερραίου μητροπολίτη Ιωσήφ: Συμβολή στην εκκλησιαστική ιστορία και ζωή της πόλης», *Σερραϊκά Σύμμεικτα 2* (2013) 458-464.

36. «Εκπαιδευτικά ζητήματα των Σερρών κατά το β' μισό του 19^{ου} αιώνα: Ο Μακεδονικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Σερρών και τα προβλήματα λειτουργίας του», *Πρακτικά Β' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου Σερρών*, Επιμέλεια: Π. Σαμσάρης, Γ. Πάσχος, Κ. Τσαλαπάτης, τ. 1, Σέρρες 2013, σ. 439-468.
37. «Το Βυζάντιο μετά την Άλωση. Η Εκκλησία ως επιβίωση του Βυζαντίου», *Ερώ* 14 (2013) 118-122.
38. «Ρωσική παρουσία στο χώρο της Βόρειας Χαλκιδικής κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα. Η περίπτωση της Μεγάλης Παναγίας μέσα από τις Πηγές», *Από Φωνής (Εργαστήριο Παλαιογραφίας ΔΠΘ)* 4 (2014) 71-106.
39. Η εκκλησιαστική επαρχία Μελενίκου: Συμβολή στην εκκλησιαστική ιστορία της Σιντικής, *Δήμος Σιντικής: Ο χώρος και η ιστορία του*, επιμέλεια Χ. Κουκούλη-Χρυσανθάκη, Ευ. Τσουκαλά, Ιω. Τσαρούχας, Γ. Αψηλίδης, Σιδηρόκαστρο 2014, σ. 315-330.
40. «Από την ιστορία μιας επαρχίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Η μητρόπολη Σερρών κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα», *Κόσμος* 3 (2014-2015) 121-141.
41. «Το εκκλησιαστικό ελληνοσερβικό "Ζήτημα της Πρεσρένης" τον 19^ο αιώνα. Η πολιτική του διάσταση, το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η διαμεσολάβηση της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης», *Μακεδονικά* 41 (2016) 227-242.
42. «Από την Ιστορία και τη Θεολογία της Α' Οικουμενικής Συνόδου», *Οικουμενικές Σύνοδοι και Εκκλησιαστική Ενότητα*, εκδόσεις Αρχονταρίκι, Αθήνα 2016, σ. 45-71.
43. «Η ίδρυση «του κατά την Προύσαν Καγιαπασίου των ελληνικών μαθημάτων Σχολής» και ο Κανονισμός λειτουργίας της», *Μικρασιατική Σπίθα* 20 (2016) 3952.
44. «Εκκλησία και Κοινότητα σε πορεία ανασυγκρότησης στα τέλη του 19^{ου} αιώνα: Το εκκλησιαστικό και εκπαιδευτικό ζήτημα της Καμενίκης Σερρών μέσα από τις πηγές», *Σερραϊκά Σύμμεικτα* 3 (2016) 125-148.
45. «Το Οικουμενικό Πατριαρχείο την εποχή του Πατριάρχου Σαμουήλ Χαντζερή», *Ο Πατριάρχης Σαμουήλ Χαντζερής και η κοινοτική εκπαίδευση στην Πόλη*, Νεοχώρι Βοσπόρου 2017, σ. 11-26.
46. «Η αγιωτάτη Εκκλησία των Σερρών τιμία ούσα και μεγάλη. Συμβολή στην εκκλησιαστική γεωγραφία της επαρχίας Σερρών και Νιγρίτης», *Ψυχής Άκος. Κειμήλια πίστεως και πολιτισμού της Εκκλησίας των Σερρών*, Σέρρες 2017, σ. 9-30.
47. «Εκκλησία και ελληνικό κράτος στη Μακεδονία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Η περίπτωση του μητροπολίτη Φιλίππων, Δράμας και Ζιχνών Γερμανού Μιχαηλίδη (1879-1896)», *Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου: Από τον Μακεδονικό Αγώνα στην Απελευθέρωση της Δράμας*, Δράμα 2018, σ. 141-161.
48. «Ενα γράμμα του Κωνσταντίου, Αρχιεπισκόπου Σιναίου, προς τον άρχοντα της Θεσσαλονίκης Ιωάννη Γούτα Καυταντζόγλου και ο ιστορικός του περίγυρος», *Πατρίδες της Ρωμηοσύνης-Θράκη, Μακεδονία, Βόρεια Ήπειρος, Μικρά Ασία, Πόντος, Καππαδοκία, Κύπρος. Αφιέρωμα στον καθηγητή Αθανάσιο Ε. Καραθανάση*, Θεσσαλονίκη 2018, σ. 439-451.
49. «Οι πολιτικο-εκκλησιαστικές εξελίξεις στη Γεωργία την περίοδο 1918-1921 και η αποστολή του Τραπεζούντος Χρυσάνθου», *Πρακτικά επιστημονικής διημερίδας: Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσάνθος Φιλιππίδης ο από Τραπεζούντος*, Κομοτηνή 2018, σ. 331-347.
50. «The Episcopal Rank in the Churches of Alexandria and Jerusalem and its Features», *Eusebius Lab International Working Paper* 2019/01, σ. 1-11.

51. «Γρηγόριος Παλαμάς, Σχολάρχης της Μεγάλης του Γένους Σχολής. Προσωπογραφικά ενός Θεσσαλονικέως κληρικού», *Ανδρί Κόσμος. Τιμητικός στον καθηγητή Κωνσταντίνο Χατζόπουλο*, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 449-459.
52. «Ανέκδοτο γράμμα του Λάμπης και Σφακίων Παΐσιου (1864). Συμβολή στην επισκοπική ιστορία της Κρήτης», *Αγάπης Αντίδωρον. Μνήμη Μητροπολίτου κυρού Γερασίμου Φωκά*, Αργοστόλι 2019, σ. 393-402.
53. «Η διαμόρφωση των ορίων μιας εκκλησιαστικής επαρχίας. Από την επισκοπή Λητής και Ρεντίνης στη μητρόπολη Λαγκαδά», *Αφιερωματικός τόμος προς τιμήν του καθηγητή Χρήστου Οικονόμου*, τ. 2, Θεσσαλονίκη-Λευκωσία 2020, σ. 577-596.
54. «Άγνωστη επιστολή του Φαναριοφαρσάλων Νεοφύτου (1854-1867) για μοναχό της Μονής Κορώνης. Συμβολή στην ιστορία της περιοχής» στον επετειακό τόμο της Μονής Σπηλιάς Αγράφων (υπό έκδοση, σ. 341-353).
55. «Τα ζητήματα των Πρεσβυγενών Πατριαρχείων (τέλη 19^{ου} - αρχές 20^{ου} αι.) στο έργο του Χρυσόστομου Παπαδόπουλου και η οπτική του», *Πρακτικά Συνεδρίου: Θεολογικές Προσωπογραφίες 3. Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος: Θεολογία και Εκκλησιαστική ζωή στον Μεσοπόλεμο*, Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου (υπό έκδοση).

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

1. *Ο Ελληνισμός και η Μητροπολιτική Περιφέρεια Μελενίκου 1850-1912*. Διδακτορική Διατριβή, Θεσσαλονίκη 2003.
2. *Η ανύψωση της Εκκλησίας των Ιεροσολύμων σε υπερμητροπολιτική διοίκηση τον 5^ο μ.Χ. αιώνα. Οι προσκυνητές, οι μοναχοί, ο αρχιεπίσκοπος Ιουβενάλιος*, εκδ. Π. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2010.
3. *Η Εκκλησία πέρα από τον Ευφράτη. Ιστορία της εκκλησιαστικής οργάνωσης και διοίκησης της περιοχής κατά τον 5^ο αι.*, εκδ. Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκη 2015.
4. *Εκκλησία και χώρος στην Αίγυπτο. Προσέγγιση στην εκκλησιαστική γεωγραφία και διοίκηση της Αιγύπτου κατά τον 4^ο και 5^ο αιώνα*, εκδ. Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκη 2019.

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

1. «Η αδελφότητα ο Ευαγγελισμός στη Νιγρίτα», *Μακεδονικά* 30 (1995-1996) 339-342.
2. «Α' Διαβαλκανικό Συνέδριο για τις Πνευματικές Σχέσεις του Ελληνισμού με τους Βαλκανικούς Λαούς», *Μακεδονικά* 31 (1997-1998) 412-417.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ και ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

1. Ath. Karathanassis, «Thessalonikia and Makedonika» στο *Balkan Studies* 40/1 (1999) 213-218.
2. Παντελή Λέκκου, «Οι μονές της Βόρειας και της Αν. Θράκης», στο *Περί Θράκης* 2 (2002) 318-321.
3. Ιωάννη Παπαδριανού, «Η ελληνική παλιγγενεσία του 1821 και η βαλκανική της διάσταση», έκδ. Δ.Π.Θ., στα *Μακεδονικά* 30 (1995-1996) 357-359.
4. Αθανασίου Καραθανάση, «Ο κόλπος του Ορφανού και η περιοχή του», στα *Μακεδονικά* 31 (1997-1998) 447-451.
5. Νίκου Λ. Πασχαλούδη, «Παραδοσιακά επαγγέλματα στη Νιγρίτα και την Τερπνή», *Σερραϊκά Σύμμεικτα* 3 (2016) 478-482.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

1. Νιγρίτα, 2/2013. Παρουσίαση του βιβλίου: «Βασίλειος Πάπας, *Ο Χαλκιδικιώτης Μακεδονομάχος Καπετάν Γιαγλής*» -*Η ηρωική δράση του ένοπλου σώματός του στη Χαλκιδική, Νιγρίτα Σερρών και το Άγιον Όρος*», με φορέα διοργάνωσης το Δήμο Βισαλτίας
2. Θεσσαλονίκη, 5/2013. Παρουσίαση του βιβλίου: «Β. Κουκουσάς-Διον. Βαλαής, *Θέματα Εκκλησιαστικής Ιστορίας* (εκδ. Μπαρμπουνάκης)», με φορέα διοργάνωσης 10η Διεθνής Έκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης-Helexpro.
3. Κομοτηνή, 3/2014. Παρουσίαση του βιβλίου: «Πέτρος Γεωργαντζής, *Επισκοπική Ιστορία των Ιερών Μητροπόλεων της Δυτικής Θράκης*», με φορέα διοργάνωσης ο Μορφωτικός Όμιλος Κομοτηνής.
4. Νιγρίτα, 12/2014. Παρουσίαση βιβλίου: «Νίκος Πασχαλούδης, *Παραδοσιακά επαγγέλματα στη Νιγρίτα και την Τερπνή*», με φορέα διοργάνωσης τον Δήμο Βισαλτίας.
5. Λάρισα, 11/2014. Παρουσίαση επιστημονικού συλλογικού τόμου: «*Ναοί και Κειμήλια της Εκκλησιαστικής Συλλογής της Κρανιάς Ολύμπου*», με φορέα διοργάνωσης τη Μητρόπολη Λαρίσης και Τυρνάβου, τον Δήμο Τεμπών, και τον Σύλλογο Προστασίας και Συντήρησης Κειμηλίων και Μνημείων Κρανιάς Ολύμπου
6. Διδυμότειχο, 9/2014. Παρουσίαση του βιβλίου: «Σάββας Σαββίδης, *Ο μητροπολίτης Φιλάρετος Βαφείδης ως εκκλησιαστικός ιστορικός και συγγραφέας*», με φορέα διοργάνωσης τη Μητρόπολη Διδυμοτείχου, Ορεστιάδος και Σουφλίου και την παρουσία του Οικουμενικού Πατριάρχου.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΕΣ

1. Πρακτικά Β' Επιστημονικού Συμποσίου «*Η ΝΙΓΡΙΤΑ-Η ΒΙΣΑΛΤΙΑ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ*», Θεσσαλονίκη 2000.
2. Ιω. Παπαδριανός, *Διαβαλκανικά ιστορικά δοκίμια*, τ. 2, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2002.
3. Ion Bulei (μετάφρ. Κυπρ. Σούτσιου), *Ιστορία των Ρουμάνων*, εκδ. Αντ. Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2008.

ΛΗΜΜΑΤΑ ΣΕ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ –ΛΕΞΙΚΑ

Μεγάλη Ορθόδοξη Χριστιανική Εγκυκλοπαίδεια (ΜΟΧΕ). Πάνω από εξήντα λήμματα στους τόμους 1-7.